

اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نرسنجی از روستایان بخش بایگ

حسن رضائی^{۱*}

Rezaei.hasan63@yahoo.com

محمد معتمدی راد^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۳/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۱۴

چکیده

زمینه و هدف: اصولاً ترکیب متنوعی از منابع طبیعی را می توان به منظور ایجاد محیطی جذاب برای توسعه گردشگری بکار گرفت و روستاها به دلیل ویژگی ها و ماهیت وجودشان به طور مستقیم به طبیعت پیرامون خود وابسته و متکی هستند به طوری که تغییرات در این بستر مکانی در گذر زمان شکل می گیرد و در فضایی جغرافیایی مبتنی بر کنش متقابل میان عوامل و روندهای طبیعی - اکولوژیک و اجتماعی، اقتصادی، سیاسی را خلق می نماید، همین ویژگی روستا برنامه ریزی اکوتوریسم را در چنین محیطی امکان پذیر می سازد. تحقیق حاضر با هدف بررسی اثرات گردشگری بر توسعه روستایی بخش بایگ از دیدگاه ساکنین انجام گردید.

روش بررسی: روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و جمع آوری اطلاعات کتابخانه ای و میدانی بوده است. پرسشنامه جامعه میزبان به کمک سرپرست خانوار در روستای گردشگر پذیر بخش بایگ تکمیل گردید. آلفای کرونباخ ۰/۷۱ حاکی از پایایی مطلوب پرسشنامه است. هم چنین نرمال بودن متغیرهای مورد بررسی با استفاده از کولموگروف اسمیرنوف مورد تأیید قرار گرفت و آزمون های تی تک نمونه جهت تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه در نرم افزار SPSS استفاده شده است.

یافته ها: یافته ها پژوهش نشان داد که از نظر جامعه میزبان اثرات گردشگری بر توسعه روستایی (سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی) بخش بایگ تربت حیدریه با ۱۳۳/۴ بالاتر از میانگین مفروض ۱۲۱/۷ است، بنابراین چون مقدار $P < 5\%$ شده است می توان نتیجه گرفت از نظر جامعه میزبان اثرات گردشگری بر توسعه روستایی در سکونتگاه های روستایی بخش بایگ تربت حیدریه بالاتر از حد متوسط است.

بحث و نتیجه گیری: نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که اگر چه روستاهای بخش بایگ تربت حیدریه از قابلیت بالایی در زمینه جذب گردشگر برخوردارند اما تقویت زیرساخت های مورد نیاز در گسترش جریان گردشگری روستایی بخش بایگ ضروری است.

واژه های کلیدی: توسعه روستایی، اثرات گردشگری، بخش بایگ.

۱- استادیار اقلیم شناسی، گروه جغرافیا، دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران. * (مسوول مکاتبات)

۲- گروه آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی: ۸۸۹-۱۴۶۶۵، تهران، ایران.

The effects of tourism on rural development with a survey of the villagers of Bayg town

Hasan Rezaei ^{1*}

Rezaei_hasan63@yahoo.com

Mohammad Motamedirad ²

Admission Date: June 20, 2023

Date Received: May 4, 2023

Abstract

Background and Objective: Basically a diverse mix of natural resources can be used to create an attractive environment for tourism development and villages because of the characteristics and nature of your existence is directly dependent on the surrounding environment. So that changes in the spatial context of the passage of time takes shape and in geographical space and natural processes based on interaction between ecological and social factors create the political economy, the village features planned ecotourism in such an environment makes possible. This study aimed to investigate the effects of tourism on rural development was conducted from the perspective of residents.

Material and Methodology: Library and field research method is analytical and data collection. Inventory host community to help vulnerable household's tourist village archive town Bayg was completed. Cronbach's alpha 0/71 indicates good reliability of the questionnaire. The normality of the variables was confirmed using the Kolmogorov Simonov. One-sample t-tests in SPSS software to analyze the data obtained from the questionnaire is used.

Findings: Results showed that the effects of tourism on the host community rural development (economic, social and environmental) archive town Bayg Torbat Hedarieyeh with 133/4 given is above average Supposed 121/7. So when the $P < 5\%$ is the conclusion of the host community tourism impacts to rural development in the rural settlement of Bayg Torbat Hedarieyeh archive is higher than average.

Discussion and Conclusion: The results show that although rural archive of Bayg Torbat Hedarieyeh have a high capacity for attracting tourists but strengthening the infrastructure needed in the development of rural tourism is essential to archive town Bayg.

Key words: Rural development, tourism impact, town Bayg.

مقدمه

تغییرات در این بستر مکانی در گذر زمان شکل می‌گیرد و در فضایی جغرافیایی مبتنی بر کنش متقابل میان عوامل و روندهای طبیعی - اکولوژیک و اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را خلق می‌نماید (۱)، بنا به درجه‌ی تغییرات و دگرگونی‌های

اصولاً ترکیب متنوعی از منابع طبیعی را می‌توان به منظور ایجاد محیطی جذاب برای توسعه گردشگری بکار گرفت و روستاها به دلیل ویژگی‌ها و ماهیت وجودشان به طور مستقیم به طبیعت پیرامون خود وابسته و متکی هستند به طوری که

1- Assistant Professor of Climatology, Department of Geography, Imam Ali Official University. Tehran Iran.
*(Corresponding Author)

2- Department of Geography Education, Farhangian University, PO Box: 14665-889, Tehran, Iran.

روستایی بخش هایی از فضای درونی و بیرونی روستا شکل طبیعی و بکر خود را حفظ می‌نماید، همین ویژگی روستا تا برنامه‌ریزی اکوتوریسم را در چنین محیطی امکان پذیر می‌سازد (۲). کنفرانس جهانی توریسم، توریسم روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی می‌داند که امکان بهره‌مندی از منابع طبیعی و جاذبه‌های طبیعت را همراه با شرکت در زندگی روستایی (کار در مزرعه و کشاورزی) فراهم می‌آورد (۳). گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت تفریحی، اجتماعی، در نیمه‌ی دوم قرن هجدهم در انگلستان و اروپا ظاهر شد. قبل آن هم مناطق روستایی مورد استفاده فعالیت های تفریحی قرار گرفته بودند اما شرکت در این فعالیت‌های تفریحی محدود به اقلی‌ها برتر جامعه بوده است (۴). در قرن نوزدهم و بیستم به دلیل توسعه‌ی حمل و نقل و سهولت جابه‌جایی راه‌یابی به مناطق روستایی آسان شد. رشد سریع تقاضا برای گردشگری روستایی از سال ۱۹۴۵ آغاز شد البته در همین زمان گردشگری روستایی شاهد رشد برجسته‌ی گردشگری بین‌المللی شاهد رشد جمعیت بوده و افزایش تقاضا برای گردشگری روستایی تا اندازه‌ای منجر به توسعه‌ی گردشگری شد (۵).

انواع توریسم مربوط به روستا و محیط روستایی و طبیعی نقش مهمی در توسعه پایدار روستایی دارند. چرا که توسعه پایدار روستایی عبارتست از وحدت میان ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی به منظور بالا بردن سطح معیشت و رفاه مردم روستایی است (۶). هم‌چنین به رونق اقتصادی و تنوع کسب و کار در روستا افزوده و درآمد روستاییان را افزایش می‌دهد. به دلیل برخورداری فرهنگ و اجتماعی با گردشگران باعث رشد اجتماعی و فرهنگی مردم روستا می‌شود. و به دلیل ایجاد مشاغل جدید و افزایش درآمد از مهاجرت‌های روستایی جلوگیری می‌کند (۷). گردشگری روستایی از دو جنبه دارای اهمیت می‌باشد یکی به عنوان یک فعالیت گسترده جهانی و دیگری تاکید بر توسعه سیاست‌های منطقه‌ای و محلی (۸).

گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت جهانی امروزه با توجه به هم‌پوشی سه اصل ایجاد اشتغال و درآمدزایی، رضایت

گردشگر و حفظ محیط زیست اهمیتی دوچندان یافته است (۷). در اکثر کشورها، بخصوص کشورهای پیشرفته، ترویج گردشگری روستایی در سرلوحه برنامه دولت‌ها در زمینه گردشگری قرار دارد تا ضمن مثبت کردن طرح گردشگری خود با هدایت شهروندان برای گذران اوقات فراغت به مناطق روستایی، فضای سرزمینی، درآمد را نیز در سطح کشور پخش نمایند (۹). در هر پژوهشی یکی از ارکان اساسی مطالعه پیشینه موضوع مورد پژوهش و تحقیقات و منابع مرتبط با آن می‌باشد زیرا اطلاعات حاصل از این بررسی و تحقیق مددکار و مکمل تحقیق بوده و بدین ترتیب می‌توان نسبت به موضوع اشراف بیشتری پیدا نمود و بر اطلاعات در زمینه موضوع مورد مطالعه افزود طبعاً این آگاهی باعث می‌گردد محقق با دید بازتری مسأله را ببیند، در خصوص تأثیر گردشگری در توسعه روستایی تاکنون مطالعات زیادی در محافل علمی جهان صورت گرفته است و به عنوان مثال می‌توان در زیر به تعدادی از آنها اشاره می‌شود. در تحقیقی انگیزه گردشگری بر مناطق روستایی مورد بررسی قرارگرفت و نتایج آن نشان می‌دهد که بیشترین انگیزه گردشگران را از مناظر طبیعی، بناهای تاریخی، یا رویدادهای مورد علاقه فرهنگی دارند، یعنی جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی به جای جاذبه‌های اجتماعی، و تصویر شناختی بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری تصویر جدید گردشگری را دارا می‌باشد (۱۰). در پژوهشی با عنوان: گردشگری روستایی: مروری بر ادبیات نظام مند در مورد تعاریف و چالش‌ها را بررسی کردند و تجزیه و تحلیل تعاریف چهار جنبه کلیدی گردشگری روستایی را نشان می‌دهد که شامل موقعیت مکانی، توسعه پایدار، ویژگی‌های مبتنی بر جامعه و تجربیات است. در حالی که گردشگری روستایی در هر دو زمینه توسعه یافته و در حال توسعه، بر موقعیت مکانی به عنوان یک مشخصه اصلی تاکید داشت، توسعه پایدار و جنبه‌های جامعه محور به طور برجسته در ادبیات مربوط به کشورهای در حال توسعه ظاهر می‌شود و بعد تجربه بیشتر در ادبیات مربوط به کشورهای توسعه یافته ظاهر می‌شود (۳). در مطالعه دیگر، ضمن تمرکز بر گردشگری و میراث فرهنگی، به استفاده از قابلیت‌های آنها به منظور تقویت

روستایی بخش هایی از فضای درونی و بیرونی روستا شکل طبیعی و بکر خود را حفظ می‌نماید، همین ویژگی روستا تا برنامه‌ریزی اکوتوریسم را در چنین محیطی امکان پذیر می‌سازد (۲). کنفرانس جهانی توریسم، توریسم روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی می‌داند که امکان بهره‌مندی از منابع طبیعی و جاذبه‌های طبیعت را همراه با شرکت در زندگی روستایی (کار در مزرعه و کشاورزی) فراهم می‌آورد (۳). گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت تفریحی، اجتماعی، در نیمه‌ی دوم قرن هجدهم در انگلستان و اروپا ظاهر شد. قبل آن هم مناطق روستایی مورد استفاده فعالیت های تفریحی قرار گرفته بودند اما شرکت در این فعالیت‌های تفریحی محدود به اقلی‌ها برتر جامعه بوده است (۴). در قرن نوزدهم و بیستم به دلیل توسعه‌ی حمل و نقل و سهولت جابه‌جایی راه‌یابی به مناطق روستایی آسان شد. رشد سریع تقاضا برای گردشگری روستایی از سال ۱۹۴۵ آغاز شد البته در همین زمان گردشگری روستایی شاهد رشد برجسته‌ی گردشگری بین‌المللی شاهد رشد جمعیت بوده و افزایش تقاضا برای گردشگری روستایی تا اندازه‌ای منجر به توسعه‌ی گردشگری شد (۵).

انواع توریسم مربوط به روستا و محیط روستایی و طبیعی نقش مهمی در توسعه پایدار روستایی دارند. چرا که توسعه پایدار روستایی عبارتست از وحدت میان ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی به منظور بالا بردن سطح معیشت و رفاه مردم روستایی است (۶). هم‌چنین به رونق اقتصادی و تنوع کسب و کار در روستا افزوده و درآمد روستاییان را افزایش می‌دهد. به دلیل برخورداری فرهنگ و اجتماعی با گردشگران باعث رشد اجتماعی و فرهنگی مردم روستا می‌شود. و به دلیل ایجاد مشاغل جدید و افزایش درآمد از مهاجرت‌های روستایی جلوگیری می‌کند (۷). گردشگری روستایی از دو جنبه دارای اهمیت می‌باشد یکی به عنوان یک فعالیت گسترده جهانی و دیگری تاکید بر توسعه سیاست‌های منطقه‌ای و محلی (۸).

گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت جهانی امروزه با توجه به هم‌پوشی سه اصل ایجاد اشتغال و درآمدزایی، رضایت

پرداختند و به این نتیجه رسیدند که جاذبه‌های تاریخی و چشم اندازهای طبیعی و بکر روستا دست‌خوش دگرگونی و تخریب واقع شدند. هویت، اصالت فرهنگی، سنت‌ها و فرهنگ بومی ساکنین این روستا به شدت مورد دگرگونی و تباهی‌اند (۱۷).

در تحقیقی به بررسی ترسیم جایگاه توریسم روستایی در توسعه پایدار پرداخته شده است و نتایج نشان داد که توسعه صنعت توریسم در سطح روستایی می‌تواند سبب تنوع فرهنگی در سطح روستا، تنوع صنایع دستی و رسوم ویژه، تنوع محصولات زراعی، باغی و دامی، اشتغال زایی برای مردم روستا، درآمد زایی و تقویت مشارکت اجتماعی شود (۱۸).

در پژوهشی نقش گردش‌گری در توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان بهشهر مورد مطالعه قرار گرفت و پژوهش نشان می‌دهد که نخست آستانه آسیب‌پذیری روستایی به لحاظ وجود منطقه تفریحی عباس‌آباد و چشم‌انداز اکوتوریستی بالاست. سپس گردش‌گری روستایی در این روستا نیازمند بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب در جهت رفع محدودیت‌ها و استفاده از مزیت‌های نسبی موجود می‌باشد (۱۸). در این زمینه به تحقیقات صادقی (۱۴۰۰)، بهاری (۱۳۹۷)، رضایی (۱۳۹۳) و قنبری و همکاران (۱۳۹۲) می‌توان اشاره نمود.

- نتایج این تحقیق می‌تواند در تنظیم برنامه‌های زمانی جهت اجرای تورهای گردش‌گری و همچنین برنامه‌ریزی‌های لازم برای بالا بردن کمیت و کیفیت خدمات گردش‌گری توسط سازمان‌ها و نهادهای مسئول مورد استفاده قرار گیرد.

مواد و روش‌ها

منطقه مورد مطالعه

بخش بایگ بین ۵۸ درجه و ۴۸ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۷۰ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۱۴ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۳۹ دقیقه عرض شمالی واقع شده است (شکل ۱). وسعت بخش بایگ ۵۳۳/۴ کیلومتر مربع می‌باشد. منطقه بایگ کوهستانی و بلندترین ارتفاع آن از سطح دریا روستای رزگ با ۲۱۶۴ متر می‌باشد. مرتفع‌ترین روستای آن رودمعجن با ۱۷۲۰ متر و

اقتصاد محلی و رسیدن به توسعه‌ی روستایی تاکید می‌کند (۱۱). در مطالعه‌ای در شمال غرب ترکیه ضمن بررسی ارتباط بین اثرات مختلف اکوتوریسم (اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) و حمایت مردم محلی از گردش‌گری پرداخته است و نتیجه می‌گیرد مردم محلی نگرشی مثبت نسبت به توسعه‌ی اکوتوریسم داشته‌اند (۱۲). در مطالعه دیگری ضمن مقایسه دو الگوی اصلی گردش‌گری در تایوان، به بررسی اثرات گردش‌گری روستایی از دیدگاه جامعه میزبان پرداخته و نگرش آنها نسبت به گردش‌گری روستایی را مورد تحلیل قرار می‌دهد و نتایج حاکی از وجود تفاوت بین دو الگوی گردش‌گری به لحاظ اثرات اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و اقتصادی است (۱۳). در داراب نقش گردش‌گری روستایی بر تنوع بخشی اقتصاد روستایی مورد بررسی قرار گرفت و نتایج حاصل از پژوهش نشان داده است که گردش‌گری در داراب اثرات قابل توجهی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی و تغییر ساختار کلی آن داشته است (۱۴). در منطقه شمال شرق رومانی گردش‌گری روستایی تا حد زیادی می‌تواند از پتانسیل اقتصادی گردش‌گری بهره‌مند گردد. اما تدوین راهبردهای محلی باید در چارچوب استراتژی‌ها و سیاست‌های ملی صورت گیرد تا به توانمندسازی دراز مدت داشته باشد (۱۵). در ایران می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره نمود:

رئیزی و همکاران (۱۴۰۱) تأثیر توسعه گردش‌گری روستایی بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه مورد تحقیق قرار داد و نتایج نشان داد که بین ابعاد توسعه گردشگری و رفاه اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد و مقادیر رگرسیونی مدل ساختاری حاکی از آن است که بعد عملکردی توسعه گردشگری روستایی دارای بیشترین اثر و بعد خدماتی دارای کمترین اثر بر رفاه اجتماعی است. (۷). عباسی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی چارچوب بررسی پیامدهای توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی (مطالعه موردی: نواحی شیت و شیرین سو شهرستان طارم) پرداختند و نتایج پژوهش نشان داد که توسعه توریسم روستایی بیشترین شاخص در توسعه کارآفرینی دارد (۱۶).

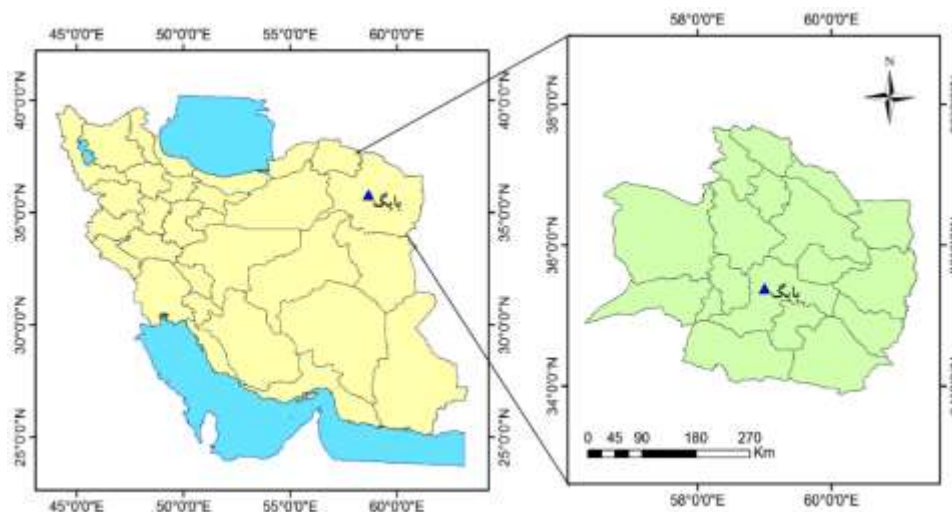
پناد و فاضلی (۱۳۹۱) به بررسی گردش‌گری روستایی راهبردی اساسی برای توسعه روستایی در روستای تیس در ناحیه چابهار

پس‌ترین نقطه آن روستای سرخ آباد با ۱۴۴۰ متر می باشد
وسعت بخش بایگ ۵۳۳/۴ کیلومتر مربع می باشد(جدول ۱).

جدول ۱- مشخصات ایستگاه های منطقه مورد مطالعه

Table 1. Characteristics of the study area stations

ارتفاع	عرض شمالی	طول شرقی	نام روستا
1517/93 m	35° 22' 27/04" N	59° 2' 17/46" E	بایگ
1722/73 m	35° 26' 27/72" N	58° 49' 59/73" E	رودمعجن
1742/51 m	35° 25' 13/70" N	58° 48' 16/65" E	حصار
1413/53 m	35° 18' 52/40" N	59° 2' 56/18" E	سرخ آباد
1798/03 m	35° 25' 1/56" N	58° 57' 36/14" E	رزگ
1501/90 m	35° 22' 0/62" N	59° 2' 36/43" E	بسک
1599/43 m	35° 22' 45/26" N	58° 55' 22/00" E	فدیپه
1450/16 m	35° 19' 52/65" N	59° 0' 49/69" E	گشن
1480/16 m	35° 19' 52/65" N	59° 0' 49/69" E	خورش بر

نقشه ۱- منطقه مورد مطالعه در کشور ایران و استان خراسان رضوی.

Map 1. Map of the study area in Iran and Khorasan Razavi province.

روش تحقیق

می‌گردد. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده گردید. برای تعیین حجم از فرمول کوکران (۲۵) استفاده شد که با احتمال وجود و عدم وجود صفت ۰/۵ و با تقریب در برآورد پارامتر جامعه، که برابر با ۰/۰۷ در نظر گرفته شد حجم

روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. جمع آوری اطلاعات، ترکیبی از دو روش کتابخانه‌ای (اسنادی و میدانی مبتنی بر پرسشنامه و مصاحبه) است. پرسشنامه حاوی سوالات مربوط به جامعه میزبان بوده است که شامل ۲۲ سوال با گویه‌های متعدد

جامعه‌ی نمونه ۳۴۶ به دست آمد. حجم خانوارهای نمونه در هر روستا بر اساس روش تسهیم به نسبت تعیین گردید (جدول ۲).

جدول ۲- تعداد افراد نمونه (میزبان) در روستاهای مورد بررسی بر اساس روش نمونه گیری طبقه ای

Table 2. Number of participants in the surveyed villages based on the stratified sampling method

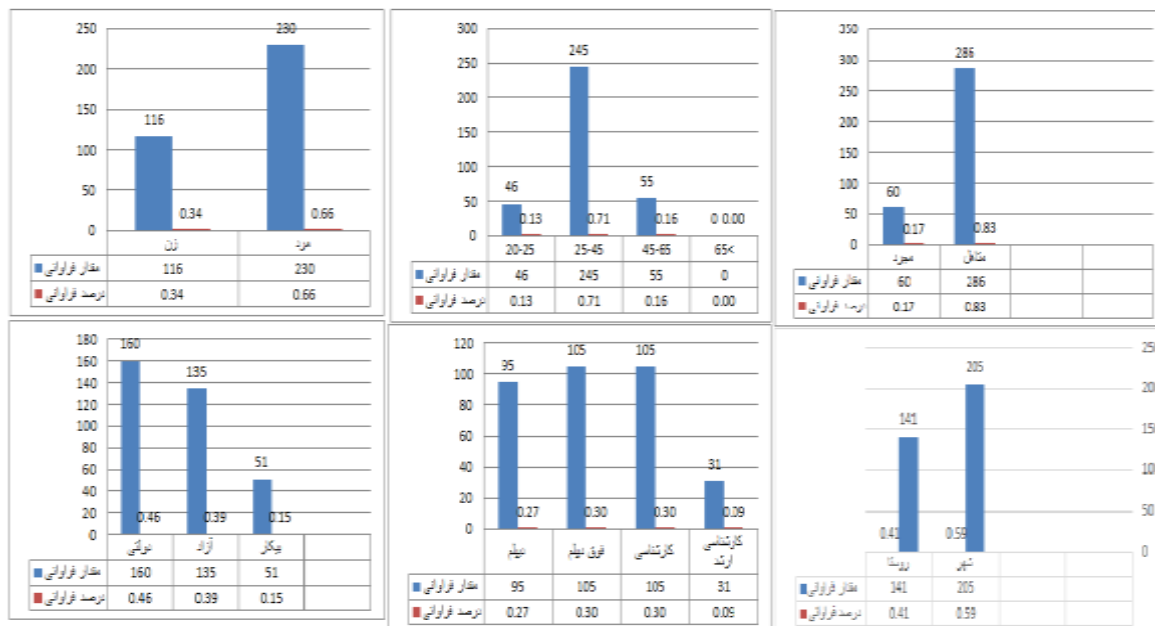
نام روستا	تعداد خانوار	تعداد افراد ساکن در در روستا (N)	تعداد افراد نمونه در جامعه (n)
رودمعجن	۳۳۰	۹۵۶	۳۵
حصار	۳۹۹	۱۲۶۵	۴۶
فدیپه	۱۲۲	۳۸۰	۲۲
رزگ	۱۱۷	۴۶۳	۲۲
بسک	۱۲۱	۴۳۰	۲۱
گشن	۳۱	۸۸	۱۳
خورش بر	۹۳	۳۵۰	۱۹
سرخ آباد	۱۴۶	۴۳۵	۲۴
بایگ	۱۳۵۹	۴۳۶۷	۱۴۴

یافته‌ها

ترکیب جنسیتی

بررسی یافته‌های توصیفی نشان داد که ۶۶ درصد از پاسخ‌گویان مرد و ۴۴ درصد زن بوده‌اند و بیش‌ترین پاسخ‌ها با ۷۱ درصد مربوط به گروه سنی ۲۵-۴۵ سال می‌باشد. در رده‌های دیگر، گروه سنی ۲۰-۲۵ ساله ۱۳ درصد، ۴۵-۶۵ ساله ۱۶ درصد پاسخ‌ها خود اختصاص داده است. افراد دارای شغل دولتی با ۴۶ درصد، افراد دارای شغل آزاد ۳۹ درصد و بیکاران جویای کار با ۱۵ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین بیش‌ترین تعداد پاسخ‌گویان را افراد دارای مدرک فوق دیپلم و کارشناسی با ۳۰ درصد به خود اختصاص داده‌اند. و پس از آن، افراد دارای مدرک دیپلم با ۲۷ درصد و افراد کارشناسی ارشد با ۳ درصد در رتبه‌های بعد جای گرفته‌اند. افراد متأهل با ۸۳ درصد و افراد مجرد ۱۷ درصد را به خود اختصاص داده‌اند و از نظر وضعیت سکونت، بیش‌ترین تعداد پاسخ‌گویان را افراد شهری با ۵۹ درصد و پس از آن، افراد روستا با ۴۱ درصد در رتبه‌های بعد جای گرفته است (شکل ۲).

برای تعیین حجم نمونه در تحقیقات از روش‌های مختلفی استفاده می‌شود. روش متداول برای این کار استفاده از فرمول شارل کوکران است. تکمیل پرسشنامه در هر روستا به روش تصادفی صورت گرفت. برای احراز روایی محتوایی پرسشنامه، از دیدگاه اساتید و صاحب‌نظران رشته جغرافیا بهره‌گرفته شده است. بدین منظور پس از تهیه و تنظیم پرسشنامه با توجه به اظهار نظر آنها، نسبت به رفع ایرادات پرسشنامه اقدام شده است. سنجش پایایی پرسشنامه با بهره‌مندی از روش آلفای کرونباخ انجام شد که مقدار کل آن برابر ۰/۷۱ به دست آمد. همچنین نرمال بودن متغیرهای دارای مقیاس رتبه‌ای با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرونوف مورد تأیید قرار گرفت

شکل ۲- یافته های توصیفی حجم نمونه

Figure 2. Descriptive findings of sample size.

جدول ۳- نظر ساکنین در ارتباط با آثار حضور گردشگر در روستاهای بخش بایگ .

Table 3. Review residents in relation to the effects of tourism in the villages of the Bayg town.

اثرات	سوالات	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	بی پاسخ
اقتصادی	افزایش فرصت‌های شغلی	۴۰	۱۵۰	۱۱۰	۴۰	۶	۰
	افزایش درآمد روستاییان	۳۵	۱۴۰	۱۰۰	۵۳	۱۸	۰
	تنوع بخشی فعالیتهای اقتصادی	۰	۶۰	۱۸۰	۸۰	۲۶	۰
	افزایش قیمت کالا و اجناس در روستا	۰	۱۶۰	۱۱۰	۴۶	۲۹	۱
	افزایش قیمت زمین	۳۰	۱۲۰	۱۲۰	۵۰	۲۶	۰
	افزایش سرمایه گذاری در روستا	۲۰	۱۳۰	۱۰۰	۶۱	۳۵	۰
	افزایش سطح رفاه عمومی	۳۰	۱۷۹	۹۰	۳۲	۱۴	۱
	افزایش قیمت املاک و مستغلات	۱۴۰	۱۶۰	۴۰	۶	۰	۰
اجتماعی	کاهش مهاجرت از روستا	۷۰	۱۹۰	۴۰	۳۰	۱۵	۱
	افزایش جرم و بزهکاری در روستا	۲۰	۱۰۰	۱۸۰	۱۱	۳۵	۰
	بهبود کیفیت زندگی	۰	۳۰	۲۱۰	۹۳	۱۳	۰
	افزایش دسترسی به خدمات اجتماعی	۱۰	۱۱۰	۱۶۰	۴۰	۲۶	۰
	کاهش نابرابریهای اجتماعی	۴۰	۱۰۰	۲۰۰	۶	۰	۰
	تغییرات فرهنگی	۶۰	۲۱۰	۶۶	۱۰	۰	۰
	افزایش بزهکاری	۱۰۰	۱۸۰	۴۷	۱۹	۰	۰

۱	۰	۲۲	۴۳	۱۷۰	۱۱۰	افزایش توجه به حفاظت از میراث طبیعی	زیست محیطی
۰	۰	۲۶	۳۵	۲۰۵	۸۰	افزایش زیرساختهای گردشگری	
۰	۱۶	۱۵	۴۰	۲۲۰	۷۵	افزایش ترافیک جاده ای	
۰	۳۶	۱۰۰	۱۰۰	۸۰	۳۰	آلودگی صوتی	
۰	۱۱۰	۱۵۰	۴۰	۴۰	۶۰	آلودگی هوا	
۰	۴۶	۱۳۰	۸۰	۷۰	۲۰	تخریب پوشش گیاهی	
۰	۶	۴۰	۱۰۰	۱۳۰	۷۰	افزایش زباله و مواد زائد	

روستائیان از اثرات گردشگری بر روستاهای منطقه به تفکیک سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در نظر گرفته شد.

برای بررسی میزان تأثیر گردشگری در توسعه روستایی مبتنی بر دیدگاه روستائیان از آزمون t تک نمونه ای استفاده گردید. جدول (۳) در این آزمون مجموع رتبه ای ارزیابی

جدول ۴- میزان تأثیر گردشگری در توسعه سکونتگاههای روستایی بخش بایگ تربت حیدریه از دیدگاه روستائیان ۱۳۹۵

Table 4. Amount of the impact of tourism on the development of rural settlements villagers view the Bayg town Torbat-e-Heydarieh 2016

Test Value= ۱۲۱/۷						
اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معناداری	T مقدار	میانگین واقعی	متغیر
حد بالا	حد پایین					
۱۵۷/۸	۱۰۹	۱۱/۷	۰/۰۰۰	۱۱/۳	۱۳۳/۴	اثرات گردشگری بر توسعه روستایی (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی)
Test Value= ۱۲۵						
۱۶۷/۸	۱۰۶/۹	۱۲/۹	۰/۰۰۰	۱۰/۶	۱۳۷/۳	اثرات گردشگری بر توسعه اقتصادی
Test Value= ۱۱۶						
۱۸۷/۲	۸۵/۳	۲۰/۳	۰/۰۰۰	۶/۳	۱۳۶/۳	اثرات گردشگری بر توسعه اجتماعی
Test Value= ۹۳/۹						
۲۰۲/۳	۴۶	۳۰/۴	۰/۰۰۹	۴/۰۸	۱۲۴/۲	اثرات گردشگری بر توسعه زیست محیطی

نمونه ای ۱۰/۶ نشان می دهد که با اطمینان ۹۵٪ و سطح خطای کوچکتر از ۵٪ تفاوت آماری معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض (۱۲/۹) وجود دارد، ضمن آنکه مقدار میانگین واقعی ۱۳۷/۳ از مقدار میانگین مفروض بالاتر است بنابراین چون مقدار شده است می توان نتیجه گرفت از نظر جامعه میزبان اثرات گردشگری بر توسعه اقتصادی در سکونتگاههای روستایی بخش بایگ تربت حیدریه بالاتر از حد متوسط است در

آزمون t تک نمونه ای (۱۱/۳) نشان می دهد که با اطمینان ۹۵٪ و سطح خطای کوچکتر از ۵٪ است و هم چنین مقدار t میانگین واقعی (۱۳۳/۴) از مقدار میانگین مفروض (۱۲۱/۷) بالاتر است بنابراین چون مقدار $P < 5\%$ شده است می توان نتیجه گرفت از نظر جامعه میزبان اثرات گردشگری بر توسعه روستایی در سکونتگاههای روستایی بخش بایگ تربت حیدریه بالاتر از حد متوسط است. در بعد اقتصادی مقدار آزمون t تک

مطالعه، امکانات زیربنایی همچون راه ارتباطی، پارکینگ و امکانات بهداشتی چندان مطلوب نیست و به دلیل ازدحام شدید جمعیت در روزهای تعطیل، وضعیت زیست محیطی این مناطق نیازمند توجه جدی است. نقش بازاریابی و تبلیغات نیز در توسعه صنعت گردشگری روستایی در منطقه مؤثر خواهد بود. در یک بیان کلی، می توان موارد زیر را یاد آور شد:

۱. رونق صنعت گردشگری در افزایش میزان امکانات گردشگری مؤثر بوده است.
۲. بین افزایش شمار گردشگران، رونق گردشگری و افزایش فرصت‌های شغلی ارتباط معنی دار وجود دارد.
۳. بین افزایش شمار گردشگران و ارتقای سطح درآمد رابطه معنی دار وجود دارد.
۴. بین افزایش شمار گردشگران، رونق گردشگری و وضعیت شاخص‌های فرهنگی رابطه معنی دار وجود دارد.
۵. رابطه بین افزایش گردشگری و رفاه اجتماعی در منطقه ثابت شده اما پیداست که برای بررسی مثبت بودن تأثیر بهبود وضعیت گردشگری بر افزایش رفاه اجتماعی، باید تحقیقات بیشتری انجام شود.

References

1. Badkou, B, Ghasemi Siani, M., & Hoseini, S. (2022). Investigating the impact of community-based tourism on development of rural communities from the perspective of the local community: A Case Study of Pavah Tourist Villages. *Journal of Social Studied in Tourism*, 9(18), 205-230. (In Persian)
2. Xiang, C., & Yin, L. (2020). Study on the rural ecotourism resource evaluation system. *Environmental Technology & Innovation*, 20, 101131.
3. Rosalina, P. D., Dupre, K., & Wang, Y. (2021). Rural tourism: A systematic literature review on definitions and

بعد اجتماعی مقدار آزمون t تک نمونه ای $۶/۳$ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۵% و سطح خطای کوچک‌تر از ۵% تفاوت آماری معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض ($۲۰/۳$) وجود دارد، ضمن $۵\% < P$ ، مقدار میانگین واقعی $۱۳۶/۳$ از مقدار میانگین مفروض بالاتر است، بنابراین می توان نتیجه گرفت از نظر جامعه میزبان اثرات گردشگری بر توسعه اجتماعی در سکونتگاه‌های روستایی بخش بایگ تربت حیدریه بالاتر از حد متوسط است. در بعد زیست محیطی مقدار آزمون t تک نمونه‌ای $۴/۰۸$ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۵% و سطح خطای کوچک‌تر از ۵% تفاوت آماری معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض ($۳۰/۴$) وجود دارد، ضمن آنکه مقدار میانگین واقعی $۱۲۴/۲$ از مقدار میانگین مفروض بالاتر است، بنابراین چون مقدار $5\% < P$ شده است می توان نتیجه گرفت از نظر جامعه میزبان اثرات گردشگری بر توسعه زیست محیطی در سکونتگاه‌های روستایی بخش بایگ تربت حیدریه بالاتر از حد متوسط است.

نتیجه گیری

از آن جا که گردشگری روستایی می تواند با ایجاد فعالیت های مکمل کشاورزی، زمینه افزایش درآمد خانوارهای روستایی و اشتغال زایی را فراهم کند، در چارچوب توسعه روستایی مورد توجه قرار می‌گیرد، چنان که بهبود کیفیت زندگی و ایجاد معیشت پایدار روستایی را در چارچوب افزایش مشارکت‌پذیری روستاییان در پروژه‌های گردشگری، همراه با توجه بیشتر به حفاظت محیط زیست روستایی در قالب توسعه روستایی پایدار به همراه دارد. از سویی دیگر، نوع و میزان مداخله در ساختار اجتماعی و اقتصادی و محیطی روستا، می تواند اثرات مثبت و تبعات منفی را نیز به همراه داشته باشد که با سستی در فرایند برنامه‌ریزی توریسم روستایی مورد توجه قرار گیرد. آنچه از مباحث مطرح شده و نیز از تحلیل نتایج آماری مطالعات میدانی در نقاط روستایی مورد مطالعه می‌توان استنباط کرد، در درجه نخست، ارتباط افزایش میزان گردشگری در نقاط روستایی مورد مطالعه با افزایش امکانات گردشگری در این نقاط نسبت به سال‌های گذشته است. با این همه، در بیشتر مناطق مورد

- perceived by the local people in the northwestern Turkey: Kiyiköy case, *Scientific Research and Essays*, 6(19), 4009-4020.
13. Mahdavi. D, Parishan. M, Hasar. A.Y. (2013). Practical model for measuring progress towards sustainable rural tourism development (SRTD) in rural area of Iran, *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 5(8), 1073-1082.
  14. Shakoor. A, Shamsoddini. A. (2013). A survey on tourism role in development of Darab village based on human geography, *Middle East Journal of Scientific Research*, 17(6), 735-738.
  15. Bodoşcă. Ş. L, 2013, Rural tourism - a sustainable solution for development of North-East Chuang, Sh. (2013). Residents' attitudes toward rural tourism in Taiwan: a comparative viewpoint, *Journal International Journal of Tourism Research*, 15 (2), 152-170.
  16. Abbasi, M., Sajjadi, J., & Abdulahi, A. (2019). The framework for investigating the consequences of the development of rural tourism entrepreneurship (case study: Shit and Shirin Su districts of Tarem city). *Rural Planning and Research*, 9(2), 105-120. (In Persian)
  17. Panad. A, Fazeli. M. (2012). Rural Tourism a Basic Strategy for Rural Development Case: Tis Village (Chabahar District), the First National Conference on Makran Coastal Development and Maritime Authority of the Islamic Republic of Iran. (In Persian)
  18. Aliabadi. V, Borzu. Gh. R. (2014). Drawing the position of rural tourism in sustainable development, *Quarterly Journal of Agricultural Engineering* challenges. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 134-149.
  4. Rogerson, C. M., & Rogerson, J. M. (2021). The evolution of rural tourism in South Africa: An historical lens. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 10(6), 1728-1740.
  5. Sharpley. J, 2001, *Rural Tourism*, translated by Munshizadeh and Nasiri, Munshi Publishing, Tehran, Iran.
  6. González, R. C. L., & Piñeiro Antelo, M. D. L. Á. (2020). Fishing tourism as an opportunity for sustainable rural development—The case of Galicia, Spain. *Land*, 9(11), 437.
  7. Raisi, Z., Hijazi, N., & Chitsaz, M. (2022). Investigating the relationship between the dimensions of rural tourism development and the quality of social welfare of the residents of the villages of Kohrang city. *Sociological Studies*, 15(56), 71-89. (In Persian)
  8. An, W., & Alarcón, S. (2020). How can rural tourism be sustainable? A systematic review. *Sustainability*, 12(18), 7758.
  9. Zielinski, S., Jeong, Y., Kim, S. I., & B. Milanés, C. (2020). Why community-based tourism and rural tourism in developing and developed nations are treated differently? A review. *Sustainability*, 12(15), 5938.
  10. López-Sanz, J. M., Penelas-Leguía, A., Gutiérrez-Rodríguez, P., & Cuesta-Valiño, P. (2021). Sustainable development and rural tourism in depopulated areas. *Land*, 10(9), 985.
  11. Condeso. F. (2011). Rural development, cultural heritage and tourism, *Journal Cuadernos de Desarrollo Rural*, 8 (66), 197-222.
  12. Kiper. T, Özdemr. G, Sağlam. C. (2013). Environmental, socio-cultural and economical effects of ecotourism

- Mian Fazl Dehistan, Neishabur County). *Architecture*, 1(2), 1-11. (In Persian)
22. Rezaei. R. (2014). The role and position of entrepreneurship in the development of rural cooperatives, *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 1, 102-85. (In Persian)
23. Ghanbari. C, Ghasemi. M, Pourjoyari. M. (2013). The study of the effects of tourism on rural development from the perspective of the host community of a case study: Mahan ward, Kerman city, *Golestan University Quarterly*, 3 (9), 19-44. (In Persian)
- and Natural Resources, 12 (46).4-11. (In Persian)
19. Moradi Masihi. V, Ghasemi. A. (2014). The role of tourism in the economic development of rural settlements in Behshahr, *Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development*, 3 (2), 124-105. (In Persian)
20. Sadeghi, H. (2021). Capacity measurement of creative tourism indicators in rural areas (case study: Dezpart city). *Village and sustainable development of space*, 2(2), 55-68. (In Persian)
21. Bahari, N. (2017). The role of tourism in the rural economy (case example: